

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת בהעלתך תשפ"ד

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

היהלומים שבבית

מרים. כך ציפו בנחת עד אשר תתרפא מצרעתה, איזה כבוד והדר! מדוע זכתה מרים לכבוד זה? אומרים חכמים תשובה פשוטה. לפני שמונים ושתיים שנה מרים הייתה 'ביביסטר' לאחיה משה. כאשר הושלך ליאור בתיבה, היא הייתה אחות נאמנה, המתונה לראות מה יעלה בגורלו, היה אכפת לה ממנו מאוד, היא לא רצתה להשאיר אותו וללכת, כאב לה עליו. כך בזכות ההמתנה שלה זכתה להיות שליחה מאת ה' להשיב את משה לחיק אמם - יוכבד. אמר הקב"ה: מרים, את לא רצית להשאיר את אח שלך לבדו, חייך גם אני לא אשאיר אותך לבדך. כולם מחכים לך עד שתוכלי להיות עם כלל ישראל. איזה חידוש מיוחד! מרים עשתה חסד עם אח שלה הקטן, זה שהוא בשר מבשרה והקב"ה לא שוכח לה את זה אלא הוא זוכר את מעשה זה היטב.

הקב"ה אינו אומר: 'סליחה, זה לא נחשב חסד, זה אח שלך, זו המחויבות שלך! המצווה היא לעשות חסד עם אנשים שאת לא מכירה!' לא! בשום פנים ואופן זה לא נאמר. הקב"ה מלמד אותנו, כי חסד מתחיל מהבית. 'עניי ביתך' קודמים. להם תשתדל לעזור! אותם הישמר לא לצער! בהם הזהר לא לפגוע!

אנו קוראים בכל יום: 'ואלו עשר זכירות שצריך לזכור אדם בכל יום...'. אחת מעשר זכירות אלו, הלא היא: 'מעשה מרים הנביאה'. כנאמר: 'זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך בצאתך ממצרים'. אכן, כמו שחשוב לזכור את יציאת מצרים, השבת, המן, מתן תורה, ומעמד הר סיני כן יש לזכור את מעשה מרים הנביאה.

נשאל: מדוע יש לזכור כל כך את מרים, הרי היא אינה הראשונה שלקתה בצרעת? כבר בחומש שמות כאשר משה התבקש ללכת אל בני ישראל במצרים סרב בטענה: 'והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי פי יאמרו לא נראה אלקי ה' מיד הקב"ה משיבו: 'הבא נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה ויהנה ידו מצרעת כש"ל' ופרשו

בפרשת השבוע אנו מגלים יסוד נפלא. אנו עם ישראל כולם, משתדלים לחזר אחר המעשים הטובים ומשתוקקים מתי יגיעו לידנו ונקיימם. הנה, אנו מגלים כי עזרה לזולת ושמירה על כבודו, שייכת לא רק עם העניים הרחוקים, עם האנשים הגרים רחוק מביתנו, אלא להפך הנתנה והעזרה שייכת תחילה לאנשים הכי קרובים לנו: אשתך, אבך, אמך, בנך, בתך, אחיך, אחותך, בעיקר לשבעת קרובים אלו, אליהם יש לנו את הזכות להיטיב ולעזור, והסיוע אליהם בהחלט נקרא חסד וגם על עזרה להם יש שכר גדול. ולהפך, כאשר לא נוהגים כבוד באלו חלילה יש הקפדה בשמים.

אנו קוראים בפרשה, כי מרים נענשה בצרעת על אשר דיברה על אחיה הקטן ממנה. כנאמר: 'ויהי כשר מעל האהל והנה מרים מצרעת כש"ל ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת'. אכן, לקתה בצרעת על דיבור לא כהוגן על אחיה החמוד שצמח למרגלותיה, דיברה על האח המתוק שהייתה שותפה בגידולו וחינוכו, והנה על אף צדקתה המיוחדת וקרבתה הגדולה אל משה, הקב"ה לא נשא לה מאומה על הדיבור שהוציאה מפיה שלא היה במלוא הטהרה. בהמשך, כאשר משה רבינו נעתר לבקשת אהרן אחיו נאמר: 'ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה' נשא תפילה קצרה על אחותו מרים. אז הודיעו הקב"ה: "...תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף". - על מרים להיות נופה מחוץ למחנה שבעה ימים.

וכאן מודיעה התורה דבר מיוחד במינו: 'והעם לא נסע עד האסף מרים'. ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן" דהיינו, כבוד ה' השורה בענן מעל המשכן היה אמור להתרומם ולסמל לבני ישראל לפרק את אוהליהם ולהתקדם בדרך לכיוון ארץ ישראל, אלא שזה לא קרה כלל, עם ישראל כולו: מחנה ישראל, מחנה לוי ומחנה שכינה כולם המתונו בסבלנות וחיכו לאשה אחת הלא היא

המשך בעמ' 3

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם

היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו

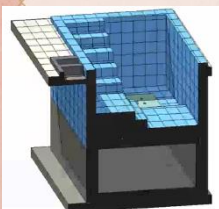
02-5408030

משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

שאלה

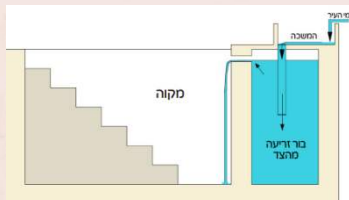
שאלה שהגיע למערכת אודות אותן אלו ש"החמירו" על עצמן לטבול אך ורק במקוה הנקרא מקוה חב"ד, אם צריכים התרת נדרים כשרוצין כעת לילך למקוה הרגיל המצוי בכל המקומות?

תשובה

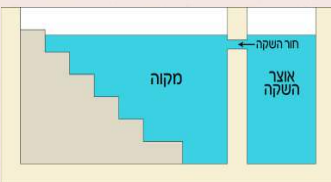
ראשית אבאר בקצרה כמה עניינים בדיני מקוה וההבדל שיש בין מקוה רגיל למקוה חב"ד.

ישנם ב' דרכים עיקריות למלא את המקוה:

א. בור זריעה:

שיש בור סמוך למקוה ובו אוצר של מ"ס מי גשמים, ובחלקו העליון יש נקב פתוח לבור המקוה, ומעל בור הזריעה פותחים ברו מים שאובים, והם "נורעים" במי האוצר, וכשהבור עולה על גדותיו נשפכים המים למקוה.

ב. בור השקה:

סמוך לבור המקוה ישנו בור נוסף ובו אוצר מ"ס של מי גשמים, ובחלקו העליון ישנו נקב מפולש לבור המקוה, וממלאים המקוה במי ברו שאובים, ואחר כך מסירים הפקק מעל הנקב ומי המקוה נושקים למי האוצר ונעשים כשרים לטבילה, וזה נקרא השקה.

ובביאור דין השקה כתב הרא"ש שעל ידי נשיקת המים זב"ז חשיב כאילו נזרעו המים השאובים במי האוצר ואפילו אם יחזור הנקב אחר כך ויסתם, נשארו בהכשרן לעולם, אולם רבינו ירוחם סובר שצריך שההשקה תהיה תמידית, וסובר שאין זה מדין זריעה אלא מדין כל המחובר לטהור טהור, וכל זמן שהם מחוברים הם טהורים וכשפסק החיבור חזרו לקדמותן.

והשולחן ערוך סימן רא סעיף נב פסק כהרא"ש דנקב ההשקה אינו צריך להיות פתוח לעולם.

והנה ידוע שבמקוה צריך להיות ארבעים סאה מים שאינם שאובים, ובמשנה (פ"ז מקוואות מ"ב) תנן: מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות, נתן סאה ונטל סאה כשר, ובגמרא (יבמות פב:) אמר רבי יוחנן "עד רובו", פירוש, שיכול ליתן וליטול רק עד יט' סאין, אבל בכ' סאה ויותר לא.

המשך בעמ' 3

נושא: העלאת שכירות באמצע תקופת השכירות

שאלה: ראובן שכר דירה בת 4 חדרים משמעון לזמן של שנה שלימה במחיר מסוים, באמצע השנה חלה עליה במחירי השכירות באותו אזור, שמעון המשכיר ניגש לשוכר ואמר לו מכיון שעלו מחירי השכירות אזי הוא מבקש לחייב את ראובן בתוספת עבור החודשים שנשארו, ובמידה וראובן יסרב יהיה עליו לעזוב את הדירה כבר בסוף החודש הנוכחי אע"פ שזה באמצע הזמן, ראובן מצידו לא ידע מה לעשות לכן הוא פנה לרב על מנת לברר את ההלכה מה הרב ענה לו?

תשובה: אין המשכיר רשאי להעלות את מחיר השכירות, לפיכך השוכר בית מחברו לזמן קצוב אין המשכיר רשאי להעלות את מחיר השכירות כל אותו זמן כלל אפי' אם התייקרו הדירות.

נימוקים: ראשית יש לומר שאין רשאי המשכיר להעלות את מחיר השכירות בגלל שקבעו תקופה לשכירות במחיר מסוים, וכך הובא בתשובת הרא"ש (כלל א סי' ו) דבשכירות לזמן קצוב אינו יכול להרבות לו שכרו אף אם נתייקרו שאר הבתים, ולמעשה כך פסק מרן בשו"ע בחו"מ (סי' ש"ב סעיף י) וכ"כ גם הרמ"א (שם, סעיף ט בהגה) וז"ל וכן אם שכרו לזמן קצוב אע"פ שנתייקרו הבתים או הוזלו אינן יכולין לשנות רק כפי שהתנו. כמו כן מרן בשו"ע הביא חילוק בין שכירות לזמן קצוב לבין שכירות שלא לזמן קצוב, היינו מתי שהמשכיר קצב זמן לשכירות לדוגמה לשנה שלימה, אזי הוא לא יכול באמצע השנה לבקש העלאה, אבל אם הוא לא השכיר לזמן קצוב אזי הוא יכול להעלות את המחיר, ולומר לשוכר שאם הוא לא מעוניין אזי שיעזוב את הדירה, מקור הדין של השו"ע הוא מתשובת הרשב"א הובאה בב"י (שם) וז"ל הרשב"א "שכל האומר אני משכיר לך בית זה בכך וכך לשנה, כל שיעמוד שם אינו חייב אלא לפי אותו הסך בלבד ואפי' אייקור בתי, שלא לשנה אחת בלבד השכירה לו, אלא כך אמר לו כל זמן שתעמוד שם ולא אוציאך משם תעלה לי כך וכך בכל שנה, ולא עוד אלא אפי' בא להוציא משם משנה ראשונה ואילך אינו רשאי אלא א"כ הודיעו הזמן הקצוב וכו'".

אולם מיד עם סיום זמן השכירות שקצבו ביניהם תחילה רשאי המשכיר להעלות את דמי השכירות, וכ"כ הסמ"ע (סי' ש"ב ס"ק ו), האמנם אם עלו מחירי השכירות באמצע הזמן באופן מוגזם וקיצוני יש לדמות זאת לאדם גרוש שנשא אשה והיא פסקה עימו לזון את בתה חמש שנים לאחר הנישואין בין אם המזונות יוקרו או יוזלו, וכתב הט"ז (אבה"ז קיד סק"ב) שכל מה שחייב לזון את הבת זה דווקא אם נהיה יוקר סביר, אבל אם התייקרו המזונות באופן חריג ומוגזם הוא לא חייב להוסיף לה על פי המחיר היקר, וכ"כ הב"ש שם. האמנם בספר בית מאיר (שם) חלק על הט"ז והב"ש וחייב את הבעל לשלם גם את התייקרות המזונות הלא שכיחה, גם בשו"ת לב מבין בירדוגו (אבה"ז סי' נו) חלק על הט"ז והב"ש. אבל בספר אמרי בינה חלק על הפוסקים הנ"ל והעלה לדינא כמו הט"ז והב"ש וגם בנידו"ד אם התייקרה השכירות באופן קיצוני נראה שיש לתלות דבר זה במחלוקת שכתבנו שלדעת הט"ז והב"ש מכיון שזה לא שכיח ממילא כשם שבבת הוא לא חייב להוסיף את מחיר ההתייקרות כך גם בשכירות לא יהיה חייב להוסיף, אבל לפי שאר פוסקים שמחייבים אותו להוסיף את מחיר ההתייקרות במזונות גם כאן יחייבו, ולדעת מכיון שהשוכר מוחזק בכסף הוא יכול לומר קים לי כהט"ז והב"ש ולא להוציא ממנו יותר כסף ולהישאר באותו מחיר לפחות עד סוף החוזה.

למסקנה: א"כ שמעון המשכיר אינו יכול לומר לראובן להעלות לו שכר הדירה מכיון שהוא קבע איתו לזמן קצוב של שנה. ודין זה יהיה גם אם עלו המחירים באמצע הזמן באופן קיצוני.

המשן מע' 1 - מאמרו השבוע - הרב אברהם רחמים

חז"ל: שרמזו למשה שדיבר לשון הרע על בני ישראל בכך שאמר 'והן לא יאמינו לי'. אם כן, מדוע לא נזכר ממשעה משה, כי לשון הרע חמור מאוד?

אלא התשובה נפלאה. כמו שאמרנו. אדם יכול לחשוב שאסור לדבר לשון הרע על משהו זר, על משהו רחוק, כמו משה שדיבר על כלל ישראל. אבל על משהו קרוב אליך, האח הקטן והחמוד שאתה נענעת אותו בעגלה שהיה תינוק, שרת לו שירי ערש, שמרת עליו וצחקת אתו, עליו אין בעיה לדבר מה שרוצים, עליו זה רק בצחוק, זה לא ברצינות, זה לא נחשב לשון הרע. כאן התורה הקדושה מציינת "זכור את אשר עשה ה' אלקיך למיך בדרך באתכם ממצרים" וכאשר פרש": "אם באת להיזהר שלא תלקה בצרעת, אל תספר לשון הרע. זכור העשוי למרים שדברה באחיה ולקתה בנגעים את היסוד הזה צריך לזכור כמו 'ציאת מצרים', 'שבת', 'המן' וכמו 'מעמד הר סיני'.

כאשר נאמר בתורה 'ואהבת לרעך כמוך' הציווי מתחיל מאשתך בבית, עם האחים והאחיות הקרובים אליך ומשם ממשיך אל השכנים בחוץ ואל החברים בעבודה. וכאשר נאמר לתת צדקה, הציווי הוא 'כי ימוך אחיך'. ראשית, קרובי המשפחה 'עניי ביתך' 'עניי עירך' ולאחר מכן 'עניי עיר אחרת'. כן בציוויים כולם, עלינו להישמר תחילה בכבוד הקרובים אלינו המצויים אתנו תדיר ומשם לכל שארית עם ישראל.

הקב"ה יעזרנו שלא לפספס את 'היהלומים' – המצוות, הנמצאים תחת ידינו – אמן!

המשן מע' 2 - נשאלו בקו - הרב אלון בן שבת

אבל אם על כל סאה שנוטל, נותן במקומה סאה מים שאובים, כשר לכתחילה יותר מרובו ואפי' עושה כן עד אלה סאין ויותר, וכן דעת הר"ש בפירוש המשנה במקוואות, וכן דעת הרא"ש.

אולם דעת הראב"ד בספרו בעלי הנפש (פרק א הלכה ח) דעד רובו דקאמר ר' יוחנן הוא אפילו במים שאובים ולא דווקא במי פירות. ונראה שהוא סובר כרבינו ירוחם שדין השקה אינו מדין זריעה כלל, אלא מדין חיבור לטהור, ולכן אף בדין זריעה ממש יש לומר שזריעה מועילה מדין חיבור לטהור, הלכך דעת הראב"ד שדווקא אם יש מ"ס מים טהורים יכול לרבות עליהם כל מימות שבעולם כיון שנזרעים בתוכן ומתחברים אליהם, אבל אם נוטל סאה ונותן סאה לא יועיל זריעה אלא עד רובו, כיון שכשיש פחות מרוב מ"ס טהורים אין הטעם משום זריעה אלא מדין המחובר לטהור וכרבינו ירוחם בדין השקה ולא יועיל חיבור לטהור בפחות מרוב.

ובשולחן ערוך סימן רא סעיף כד פסק במפורש דלא כהראב"ד, אלא שהש"ך ס"ק סג הביא להתשב"ץ (ח"א סימן יז) דיש לחוש לשיטת הראב"ד ואין ראוי להכניס הראש בין המחלוקת, והבית יוסף עצמו כתב דבהלכות מקוואות ראוי לחוש לכתחילה לכל השיטות, וכן כתב החיד"א שבמקוואות יש לחוש לכל השיטות כיון שטהרתן של ישראל תלויה בזה.

והשתא נבוא לדון היאך לנהוג במקוואות שלנו ששופכים מי ברו לבור הזריעה וכו' ולקאורה כשעושים כן כמה וכמה פעמים בכל פעם שמחליפים המים במקוה, מתרבים מי הברז על מי הזריעה ולאט לאט נחסרים מי הזריעה שהיו מי גשמים בתחילה ונהפך הכל לשאובים, ולהראב"ד יש לפסול מקוה זה,

ואם נעשה בור השקה בלבד, גם בזה יש לחוש שמי האוצר מתערבים עם מי המקוה (ובפרט מחמת הטובלים שעולים ויורדים) ובמרוצת הזמן יהיו נחסרים מי הגשמים לפחות מכא' סאין, ואם נפקוק את נקב ההשקה בזמן הטבילה, אין זה כשר לדעת רבינו ירוחם, שאנו רוצים לחוש לכל השיטות.

וכן כתב החזון איש יורה דעה סימן כג אות ד דאפילו אותם אלו שעושים שלשה בורות בור השקה מימין ובור זריעה משמאל ובור המקוה באמצע, אינם יוצאים בזה לדעת הראב"ד, שהרי בשעה שמוציאין המים מהמקוה לנקותו, על הרוב נקב ההשקה פתוח ויוצאים המים מאוצר ההשקה מה שהיה למעלה מגובה הנקב, וכשחוזרין למלא המקוה והמים גבוהים מהנקב, אם כן נכנסים השאובין לתוך אוצר ההקשה, ובמרוצת הזמן יחסרו רוב מי ההשקה ויתחלפו בשאובים וכו' ע"ש עוד חששות.

מקוה הרש"ב (הנקרא כיום מקוה חב"ד)

ומחמת חששות הללו תיקן הרש"ב (האדמו"ר החמישי לחסידות חב"ד ר' שלום דובער שניאורסון זצ"ל נכד הצמח צדק) לעשות מקוה על גבי מקוה (כמו שמופיע בתמונה למעלה) דהיינו שמתחת לרצפת בור המקוה ישנו בור נוסף ובו נמצאים אוצר מי הגשמים, והבור התחתון הזה פתוח לבור המקוה על ידי נקב השקה בדרך קבע.

נמצא שבעת מילוי בור המקוה במים שאובים הם נזרעים על ידי נקב ההשקה בבור הזריעה שמתחת בור המקוה וגם הם מחוברים אליו תמיד בהשקה דרך קבע, ומרווחים אנו בזה שאין המים מתחלפים זה בזה כיון שהמים בבור התחתון אינם עולים לבור העליון, אלא רק מחוברים אליו על ידי נקב ההשקה בלבד.

כמו כן בשולי המקוה עושים שני נקבים רחוקים זה מזה, לחוש שמא יסתם נקב אחד מחמת האדם הטובל שיעמוד ברגלו על נקב ההשקה.

וכעת נבוא לדברי השואל באותן שהחמירו לילך רק למקוה חב"ד אם צריכים התרה מאחר ונראה שבחומרא זאת יוצאים לדעת הראב"ד ושמקוה זה משובח הוא שאר המקוואות

אך האמת תורה דרכה כי על מקוה חב"ד יצאו עוררין מכמה טעמים.

א בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סימן סה) כתב דלא הועילו כלום לפי שידוע שיש בילה בלח והמים התחתונים מתערבים בעליונים, (ויש מיישבים שידוע שהמים בבור התחתון קרים יותר מהעליונים ולפי חוקי הפיזיקה המים הקרים כבדים מהחמים והחמים עולים תמיד למעלה, וככל שיהיו הבדלי טמפרטורה כך יהיה)

ב האדמו"ר מסאטמר (הובא בספר שערי מקוואות (בנין המקוואות סימן א) פקפק בזה שעל ידי שטובלים למעלה וזוים המים הרבה לכאן ולכאן נדחקים המים תחת המקוה ויש לחוש שמתערבים ונחסרים.

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

ג' שו"ת דברי חיים ח"ב סימן פח כיון שיש רצפה מפסקת בין בור המקוה לבור התחתון יש לחוש בזה לקטפרס (מים המונחים על מקום מדרון, אין זה חיבור) ואף שהשיבו רבים על טענות הללו, ובפרט על טענת הדברי חיים וראה למרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל בטהרת הבית חלק ג עמוד שטז אות ב שהאריך לומר שמקוה זה הוא מהודר ואין עליו שום חשש וכשר הוא למהדרין ע"ש מכל מקום יש לומר דאין לנו עדיפות בבניית מקוה לעשותו כתיקון הרש"ב ואנו לא נהגנו בזה, ואין זה חומרא שמי שנוהג בה ודאי עדיף ממי שלא נוהג בה,

מקוה מהודר הנקרא: מקוה כא' סאין

ואדרבא יש כיום בכמה וכמה מקומות מקוואות שעולים בכשרותם עשרת מונים ממקוה חב"ד ושאין בהם שום חשש כלל וכשרים למהדרין אף להראב"ד ורבינו ירוחם, והוא נקרא **מקוה כא' סאין** דהיינו שבונים מלכתחילה אוצר ענק מאוד המכיל בתוכו אלפי קוב מים, (ואני ראיתי אוצר כזה בירושלים) ובכל פעם שמרוקנים המקוה לנקותו, ממלאים אותו כא סאין מהאוצר ומרבים עליו מים שאובים, וזה יכול להספיק לכל השנה בדרך זאת.

ולכן מי שאינו נמנה על חסידי חב"ד וקיבל על עצמו משום מה "החומרא" לטבול אך ורק במקוה חב"ד, ככל הנראה לא העמיק במהות ותוכן הדברים וחשב שאכן בחומרא זאת הוא יוצא מכל פקפוק, ושמקוה חב"ד הוא עדיף בוודאות על פני האחרים, והשתא שהוברר שלא די שאין ברור שבחומרא זו יוצאים מכל פקפוק, אלא אפילו ישנם שסוברים שבחומרא זו מגרעים יותר ממקוואות שלנו, והאף אמנם כי להלכה הוא אכן מקוה מהודר וכפי שהעלה בטהרת הבית, עדיין אין ברור לגמרי שהוא מעולה על פני חבריו, ונמצא שזאת הייתה קבלה בטעות ולכן יש להורות שאינו צריך התרת נדרים.

וברור שלרווחא דמילתא יעשו התרה, אלא שהשאלה הייתה באופן שהזמן דחוק ולא מצאו מקוה חב"ד במקומם שנקלעו לשם, ועל אותו הזמן יש לומר שאין צריכים התרה, ובפרט לפי מש"כ הפתחי תשובה בלחכות נדרים סימן ריד בשם הדגול מרבבה דעל ביטול נדר באופן חד פעמי אין צריך התרה ע"ש

בברכה

אלון בן שבת

שור המצאה מן המזרח

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי יעקב קצין

המקובל המפורסם רבנו יעקב ש. קצין ז"ל, נולד בירושלים בשנת ה'תר"ס, 1900. וגדל ולמד תורה מפיו אביו המקובל הרב שאול קצין ז"ל במשך י"ז שנים עד פטירת אביו עליו, לאחר שנתיים בהיותו יתום בן י"ט שנים נשא לאשה את בתו של ראש מקובלי ישיבת בית אל המקובל חכם שלום הדאיה ז"ל, אביהם של הגאונים הרב עובדיה הדאיה ז"ל מחבר שו"ת ישכיל עבדי, והרבנים יצחק ועזרא הדאיה שהיו גדולים בתורה ביראה וענווה. (האות ש' נוספה לשמו כקיצור לשם אביו הרב שאול קצין ומחבר הספרים "אמרי בינה" ו"פרי צדיק").

כמו"כ היה נצר למשפחה של תלמידי חכמים מפורסמים עוד בחלב שבסוריה, עיר של חכמים וסופרים, שהוציאה מקרבה גדולי תורה זה מאות רבות בשנים. מחברי חיבורים עמוקים במפרשי התלמוד, בספרי הלכה, בספרי שאלות ותשובות, ובספרי הקבלה. במשך מאות בשנים הקהילה היהודית בחלב היתה לאות ולמופת בסדר לימוד התורה, ובעיקר בחריפות, בעמקות, בישרות הלימוד, בסברא ישרה, בדקדוק, בטעמים, במבטא, בשפה ברורה וצחה, ביראת השם עצומה, בחסידות ובפרישות יתירה, בענווה בחן ובחסדים רבים.

משפחת קצין המפורסמת הוציאה מקרבה ענקים בתורה ובחכמה מפאורה אשר אין מילים לתאר את עוצמתה. אך אנו נתמקד השבוע רק ברבנו יעקב קצין זצ"ל.

בשנת תרפ"א בהיות רבנו יעקב ז"ל בן כ"א שנים חיבר את חיבורו הראשון ספר שאלות ותשובות בהלכה. שנה לאחר מכן חשקה נפשו בלימוד תורת הקבלה, כשפרנסתו דלה ודחוקה, וסבל עוני ומחסור, והמשיך לשקוד על התורה. ותחילה למד תורה בהצנע ובהסתור, מחצות הלילה ועד עלות השחר, ואחר כך התקרב אל אותו גאון וצדיק רבנו שאול דוויק הכהן ז"ל אשר קירבו אליו כבנו ממש, ולימדו תורת האר"י החי, עץ חיים ושמונה שערים, ומיד בסידור הרש"ש זיע"א, והספר נהר שלום עמוק עמוק מי ימצאנו.

ושמעתי עובדה ומעשה מפי הרב הרצל חודר שיחי' שכשחכם עזרא עטיה היה מעונין לדעת מקור מסוים בש"ס היה פונה לרבי יעקב קצין שהיה שולף בשניות מקורות לכל שאלה בכל נושא. וכבר מגיל צעיר כל שאלה קשה שהיה נשאל היה עונה תשובה חדה לאלתר וללא שהות.

ומעשה שהיה שבוקר אחד קם חכם יעקב נסער, כולו חם ונבעת מהמחזה שראה בחלום, ומיד רץ לספר לחברו חכם אברהם עדס שראה איש הדור וקדוש בחלום וכך וכך תוארו ונישק את שולי גלימתו וכו' והיה זה הרמב"ם בכבודו ובעצמו! ענה לו הרב עדס, נכון שכן וכך תוארו וכך וכך היה נראה!? וכשנפעם חכם יעקב מהתיאור המפורט של חכם עדס השיב לו הרב עדס שכל לילה הנשמה עולה למעלה ומשתעשעת עם גדולי עולם, ושהוא יכול לתאר לו כך עוד גאוני עולם מלפנים כי הוא ממש חי אותם בפלפול וסברא וראה אותם בחלומם (ע"כ שמעתי ג"כ מפי הרב חודר שיחי').

וז"ל של הרב בן ציון מוצפי שיחי' באחת מתשובותיו: בשנת תרפ"א 1921, נפתחה הישיבה המפאורה ישיבת "פורת יוסף" בעיר העתיקה בירושלים, ורבנו יעקב הזמן להימנות בין מייסדיה ומקימיה. גם דירה ניתנה לו על ידי הנהלת הישיבה, בה התיישב עם בני משפחתו לצד כמה מגדולי הרבנים בישיבת פורת יוסף. בקי היה בכל ספרי השו"ת שהיו בירושלים לרוב, עד שהגאון רבנו יוסף ידיד הלוי ז"ל ברצותו לכתוב פסק היה מזמינו אליו, והוא ממטיר לו עשרות ומאות ספרי שו"ת שם נזכר הענין המבוקש. אך לפתע לא שפר חלקו, כי נפל למשכב בחוליים קשים ועליהם ניתוסף חולי הלב באופן קשה ומסוכן, וסיפר הנדיב הצדיק רבי שלמה בן הרב דוד צופיוף ז"ל דבר מפליא ונורא, כי בחלומו ראה איש זקן ונכבד, מעוטר בטלית ומעוטר בתפילין, עומד ומתפלל, בבית הכנסת "צופיוף" בלב השכונה, בקרן מזרחית צפונית, ואמרו לו בחלום כי האיש הנורא כמלאך השם הזה, הוא רבנו הרש"ש זיע"א, ויגש אליו הנדיב רבי שלמה ויאמר "אנא, הרב יעקב קצין בן רבי שאול החסיד, הוא חולה תמיד אם אפשר שתתפלל בעדו". וישיב לו הרש"ש בחלום "כן אני באתי להתפלל בעדו, אין פחד הוא יתרפא ויחיה בטוב". ושערי ישועה נפתחו והרב הלך ויתחזק. ובשנת תרפ"ח נסע לעיר פריז ויעבור שם בבית הרפואה רוטשילד ניתוח והתרפא. ע"כ.

ועוד ציטוט ועדות מהרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א: גדול היה בקבלה, ומור אבי ז"ל שהיה דקדקן גדול, ולא הסכים לקבל או ללמוד תורת הקבלה מכל חכם, היה שונה פעמים רבות ואומר "אם יבוא רבי יעקב קצין לכאן, אחוז בשולי מעילו ואשב לפניו כתלמיד לפני רבו ללמוד מפיו עוד ועוד בתורת הקבלה כפי מה שקיבל מרבנו שאול דוויק הכהן זיע"א".

בשנת תרצ"ב נסע בשליחות הראשון לציון הגאון הרב יעקב מאיר לחיזוק הקהילה החלבית בברוקלין, וגם למגבית חירום עבור יהודי ירושלים, הללו הפצירו בו להישאר ולכהן כרב, אך הוא סירב וחזר ארצה. בחודש מנחם אב תרצ"ג נסע לניו יורק ומצא את קהילת "מגן דוד" עזובה ונזנחת, שיקם אותה ופיארה, עמד בפרץ ותיקן תקנות לביצור וביסוס היהודים אשר בה בכלל, והקהילה החלבית בפרט. הקים את הקהילה המפאורה ישערי ציון החובקת את כל עדות הספרדים תחת קורת גג אחת בתורה וביראה טהורה.

נפטר ביום ג' בטבת תשנ"ה, ונטמן בהר הזיתים בירושלים עיר הקודש. זיע"א.